

Klenotnice továrníka Waldese
2.1.2018 Týdeník Rozhlas str. 22 Po Česku
Václav Žmolík Cestovní ruch

V Muzeu skla a bižuterie v centru Jablonce nad Nisou můžete vidět nejen expozice přibližující historii českého skla a bižuterie, ale i pozoruhodnou sbírku, která by sama o sobě stála za to, aby se tam zájemce o historii a umění, a to nejen užité, rozjel. Je to sbírka továrníka Jindřicha Waldese.

S historikem Petrem Novým, kurátorem sbírek jabloneckého muzea, vstupujeme do potměšilé místnosti na konci kolekce bižuterie, na níž se skví nápis Sbirka Waldes. „Této místnosti neskromně říkáme klenotnice. A je to zcela na místě. Tady totiž nevystavujeme českou bižuterii, ale máme tu šperky doslova z celého světa, které původně byly součástí sbírky knoflíků a spínadel v muzeu továrníka Jindřicha Waldese v Praze,“ uvádí historik.

VLASTENEC A MECENÁŠ

Jedná se vlastně o rozsáhlou škálu spínadel -knoflíků, spon, přezek, šperků, ozdob oděvů a oděvních doplňků, ale třeba i kněžských ornátů. Kolekce, která čítá na pět tisíc exponátů, vlastně „jen“ popisuje vývoj spínadel od 9. století před našim letopočtem až do třicátých let 20. století. „Snažíme se tu představovat to nejlepší z Waldesovy sbírky. Díky ministerstvu kultury se nám daří exponáty postupně restaurovat a vystavovat. Jsou to skutečné skvosty, které se Jindřichu Waldesovi povedlo získat díky jeho kurátorům na aukcích po celém světě. Však už v roce 1999 byla prohlášena za kulturní památku,“ doplňuje Petr Nový.

V každé encyklopedii se dočtete, že Jindřich Waldes byl český podnikatel, vlastenec a mecenáš umění židovského původu. Petr Nový k tomu dodává: „Jeho otec provozoval hospodu a krámk s galanterií v Nemyšli u Tábora. Sám Jindřich byl nejprve obchodním zástupcem firmy vyrábějící knoflíky. Když se pak spolu se strojním mechanikem Hynkem Pucem osamostatnili, zbohatli díky převratnému Pucovu vynálezu - takzvané zakládače, tedy přístroji na zakládání pružin do stiskacích knoflíků, patentek.“

Jindřich Waldes postupně vybudoval velký koncern známý pod značnou Koh-i-noor, který měl hlavní závod v Praze-Vršovicích a vyráběl všechny druhy kovové galanterie. V roce 1939 byl Waldes ovšem pro svůj židovský průvod zatčen a dva roky vězněn v koncentračních táborech. Jeho rodině, kterou nechal emigrovat do Spojených států, se nakonec povedlo ho vyplatit, ale během cesty do Ameriky Jindřich Waldes za nevyjasněných okolností zemřel. „K vytvoření této jedinečné kolekce a k otevření muzea knoflíků a spínadel, která také sídlilo v pražských Vršovicích, vedla Waldese myšlenka, že vyspělost lidské civilizace je nejlépe doložitelná na tom, jak si lidé zapínají svůj oděv, a také jeho láska ke knoflíku, sponám, přezkám a dalším spínadlům,“ usmívá se historik.

PÁNSKÉ ŠLE Z PERLIČEK

Když bylo muzeum v roce 1947 zrušeno, byl jeho sbírkový fond rozdělen a převeden do správy jiných institucí. Část, nazývaná dnes Sbirka Waldes, se v roce 1977 stala součástí fondu jabloneckého muzea.

„Máme tu řadu starověkých a středověkých archeologických nálezů, třeba spínadlo z doby Karla Velikého, tedy z přelomu 8. a 9. století, zdobené dobovým sklem,“ ukazuje mi Petr Nový, „ale bohaté jsou i etnografické kolekce z různých částí světa, třeba tady soubor japonských závěsných perlí, tak zvaných Netsuke. „A máme tu i rozsáhlou kolekci knoflíků z období mezi lety 1700 až 1930,“ pokračuje průvodce. Krásné jsou třeba ty zdobené malovaným papírem anebo ony zdobené podmalbami na skle pocházející ze dvora Ludvíka XV.

Nakonec mě Petr Nový překvapuje, když říká: „Já se sem ovšem nejčastěji chodím podívat na pánské šle z perliček. V současnosti bych je asi nedopnul, a tak je pro mě pohled na ně poněkud specifickou inspirací, jak se dostat do formy,“ směje se. Tyto pozoruhodné šle pocházejí ze střední Evropy z roku 1844 a jsou skutečně nádherné. Zajedťe se podívat.

Pořad Po Česku vysílá od pondělí do čtvrtka ve 14.39 ČRo Dvojka.

Foto popis| K vytvoření jedinečné kolekce knoflíků a spínadel vedla Jindřicha Waldese myšlenka, že
vyspělost lidské civilizace je nejlépe doložitelná na tom, jak si lidé zapínají svůj oděv
Foto autor| Foto Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

O autorovi| Václav Žmolík moderátor a publicista